Ville Itälä, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen

Asia: E 82/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: Euroopan tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomus 2016, asiantuntijalausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle (27.11.2017)

VUOSIKERTOMUKSEN 2016 KESKEINEN SISÄLTÖ

Euroopan tilintarkastustuomioistuin julkaisi varainhoitovuoden 2016 vuosikertomuksen 28.9.2017. Sen keskeinen sisältö on:

- EU:n vuoden 2016 tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan. ETT on vahvistanut tilit, kuten joka vuosi vuodesta 2007 alkaen.
- Vuoden 2016 tulojen virhetaso ei ollut olennainen.
- EU:n budjetista suoritettujen maksujen arvioitu virhetaso on kehittynyt parempaan suuntaan (noin puolet vuodelta 2016 tarkastetuista EU:n menoista oli olennaista virhetasoa kuvastavan kahden prosentin rajan alapuolella).

EU:n budjetista vuonna 2016 suoritetuista maksuista ETT antaa varauman sisältävän lausunnon. Tämä on ensimmäinen varauman sisältävä lausunto sinä aikana, kun vuotuisia tarkastuslausumia on annettu eli vuodesta 1994 alkaen. Aikaisempina vuosina ETT on antanut kielteisen lausunnon. Vuoden 2016 maksutapahtumista annettu lausunto kuvastaa sitä, että EU:n varainkäyttö on parantunut.

Parannuksesta huolimatta EU:n maksujen kokonaisvirhetasoksi arvioitiin 3,1 prosenttia, mikä on selväsi yli olennaisuusrajana pidetyn 2 prosentin.

Lisäksi on huomattava, että edellä mainittu kokonaisvirhetaso (3,1 prosenttia) ei pidä sisällään koheesiopolitiikan (kauden 2007-13) varoista vuonna 2016 suoritettuja maksuja (2,5 mrd euroa) rahoitusvälineisiin. ETT:n näkemyksen mukaan kyseiset maksut suoritettiin tukikelpoisuusajan ulkopuolella[1]. Näiden maksujen arvioitu virhetaso olisi vaikuttanut kokonaisvirhetasoon 2,0 prosenttiyksikköä (kokonaisvirhetaso olisi siis ollut 5,1 prosenttia).

YKSITYISKOHTAISEMPIA HAVAINTOJA VIRHETASOSTA

Virhetaso oli korkeampi korvauksiin perustuvissa maksuissa, arviolta 4,8 prosenttia. Korvauksiin perustuvia maksuja ovat muun muassa koheesiopolitiikan sekä maaseudun kehittämisen alan (ml. ympäristö, ilmastotoimet ja kalastus) maksut.

---

[1] *Euroopan tilintarkastustuomioistuin nosti esille jo vuosien 2014 ja 2015 vuosikertomuksissa huolensa siitä, että mikäli maksuja suoritetaan vielä vuonna 2016, kyseiset maksut ovat sääntöjenvastaisia. Esimerkiksi vuosikertomuksen 2015 kappaleessa 6.45 todettiin seuraavasti: "Tilintarkastustuomioistuin muistuttaa erityisestä vuoden 2014 vuosikertomuksessa mainitusta ongelmasta. Asetuksen (EY) N:o 1083/2006 56 artiklan 1 kohdassa säädettiin, että maksujen tukikelpoisuusaika päättyy 31. Joulukuuta 2015. Komissio päätti vuonna 2015 jatkaa tukikelpoisuusaikaa 31 päivään maaliskuuta 2017 saakka sen sijaan, että se olisi pyytänyt neuvostoa ja parlamenttia muuttamaan asetusta. Asiasta ei vieläkään ole säädetty asianmukaista normihierarkiaa noudattaen, joten katsomme, että 31. joulukuuta 2015 jälkeen tehdyt maksatukset ovat sääntöjenvastaisia."*

Sen sijaan tukioikeuteen perustuvissa maksuissa virhetaso oli 1,3 prosenttia. Tukioikeuksiin perustuvia maksuja ovat muun muassa viljelijöille maksettavat suorat tuet, opiskelija- ja tutkimusapurahat sekä henkilöstökulut.

Jäsenvaltioiden ja komission toteuttamien toimien ansiosta kokonaisvirhetaso aleni. Saatavilla olisi ollut kuitenkin tietoa, jonka avulla virheitä olisi voitu ehkäistä ja korjata vieläkin enemmän. Päätelmänä tästä on, että lisäkontrolleihin ei ole tarvetta, mutta olemassa olevien kontrollien täytäntöönpanoa on parannettava ja valvottava paremmin.

MUITA YKSITYISKOHTAISEMPIA HAVAINTOJA

Monivuotisten rahoituskehysten (2014-20) määrittelemien menojen enimmäismäärien lisäksi (vastapainoksi) lainsäätäjä on luonut useita joustavuuselementtejä vuotuisten budjettiprosessien helpottamiseksi.

ETT kuitenkin nostaa esille, että kyseiset joustavuuselementit ovat jo olleet laajamittaisesti käytössä. Näin ollen on mahdollista, että kehyskauden loppupuolella ei ole riittävästi varautumismekanismeja uusiin ennalta-arvaamattomiin tarpeisiin.

EU:N BUDJETTIIN KOHDISTUVAT RISKIT

Maksamattomien sitoumusten kokonaismäärä, eli maksujen jonka EU on sitoutunut suorittamaan tulevista budjeteista, on kasvanut ennätyksellisen suureksi. Se oli vuoden 2016 lopussa 238,8 miljardia euroa. Tästä maksusumasta selviytyminen ja uuden suman välttäminen olisi asetettava painopisteiksi, kun suunnitellaan EU:n varainkäyttöä vuonna 2020 alkavalla kaudella.

Maksattamattomien sitoumusten lisäksi EU:lla oli vuoden 2016 lopussa joukko muita merkittäviä pitkäaikaisia velkoja, takauksia ja oikeudellisia velvoitteita. EU:n suurin yksittäinen pitkäaikainen velka on henkilöstön eläkkeisiin tarkoitettu 67,2 miljardin euron määrä (2015: 63,8 miljardia euroa).

Viime vuosina EU on käyttänyt talousarviota yhä enemmän lainojen ja rahoitusvälineiden takaamiseen (vuoden 2016 lopussa takausten enimmäismäärä 115,3 miljardia euroa). Nämä ovat ehdollisia vastuita, jotka esitetään EU:n tilinpäätöksessä. EU:n budjetin maksumäärärahojen määrän ja omia varoja koskevan päätöksen salliman enimmäismäärän välillä on säilytettävä liikkumavara, jonka avulla takuut tarvittaessa katetaan.

KAUDEN 2014-20 KOHEESIOVAROJEN KÄYTTÖ HIDASTA, KAUDEN 2007-13 VAROJA YHÄ KIINNI RAHOITUSVÄLINEISSÄ

ETT huomauttaa, että joillakin jäsenvaltioille saattaa olla haasteellista käyttää saatavilla olevat EU-varat koheesiopolitiikan rahastoista (virallisesti Euroopan rakenne- ja investointirahastot, ERI). Syynä on se, että ERI-rahastojen varat vastaavat merkittävää osuutta julkisen talouden menoista joissakin jäsenvaltioissa, ja että yhdeksässä jäsenvaltiossa maksattamatta olevat ERI-rahastoihin liittyvät sitoumukset vastasivat yli 15:tä prosenttia julkisen talouden menoista vuonna 2016.

Lisäksi on huomattavaa, että kauden 2007-13 koheesiopolitiikan varoista siirrettiin rahoitusvälineisiin yhteensä 16,9 miljardia euroa. Tästä summasta oli kuitenkin tukikelpoisuuskauden päätyttyä vuoden 2015 lopussa käyttämättä (ei ollut siirretty lopullisille edunsaajille) yhä 4,2 miljardia euroa.